

Een letterlijk schoolvoorbeeld van een wierdedorp

Struunroute

De Vereniging Kleine Dorpen Groningen heeft in de provincie 23 'Struunroutes' uitgezet, wandelingen die door het afwisselende Groninger platteland gaan. Journalist en verwoed wandelaar Han Vermaat loopt elke week een route en doet verslag in het Groninger Dagblad. Deze week de laatste wandeling: Struunroute 23, wandelen bij Oldehove.

■ Om Oldehove ligt het Humsterland, het oudste bedijkte gebied van de provincie Groningen. In de twaalfde eeuw lag het als een eiland tussen uitlopers van de Lauwerszee. De dijken boden bescherming tegen de stormen die het zeewater hoog opjoegen.

Door **Han Vermaat**

Met de volgende bedijkingen wonnen de bewoners steeds meer land op de zee. Het is nu nauwelijks voor te stellen dat het land vroeger langs de zee

▲ De dijk langs het vroegere Reitdiep ten noorden van Oldehove. Oorspronkelijk liep het Reitdiep vlak achter de dijk, in de zeventiende eeuw is de loop van de rivier verlegd. De dijk heeft zijn functie verloren, maar vormt een karakteristiek element van het landschap.

Foto: Omke Oudemans

lag, maar de vruchtbaarheid van de bodem is te danken aan de zeeklei waar de landbouwers hun rijke oogsten aan danken. Her en der langs de struunroute is te zien dat water een factor van betekenis was en is. De wandeling gaat via een paar wierden, heuvels waar mens en dier een toevluchtsoord zochten als de vloed te hoog werd. Op sommige wierden liggen dorpen, op andere alleen een boerderij. Ten noorden van Oldehove ligt een dijk die vroeger het land beschermde tegen het water van het Reitdiep en bij Kommerzij ligt zelfs een stuk van de oude zeedijk. Bij Electra zorgt het grote gemaal De Waterwolf dat de polder droog blijft en de lan-

derijen niet onderlopen bij hevige regenval.

Saaksum is het eerste wierdedorp waar de wandelaars doorlopen. Voor een wierdedorp is dit een beetje vreemd plaatsje. De ene helft van de wierde is dichtbebouwd en bestaat uit kleine huisjes en smalle steegjes. De intieme sfeer vormt een tegenstelling met het open deel van de andere helft van de wierde. Hier stond vroeger een borg, die in 1625 is afgebroken. Het borgterrein is nooit weer bebouwd en nog te herkennen aan de gracht die er vroeger omheen liep. Niehove is letterlijk een schoolvoorbeeld van een wierdedorp. Begin jaren vijftig verscheen in de serie aardrijkskundige schoolplaten

van uitgeverij Wolters in Groningen de plaat 'Terp Niehove'. Hele generaties schoolkinderen hebben de schoolplaat in hun klas zien hangen. Vanaf het weggetje Tilstok vlak buiten het dorp is te zien dat er in al die jaren nog nauwelijks iets veranderd is, de huizen en de kerk liggen er net zo bij als toen. Alleen is het akkerland inmiddels weide geworden en loopt er een verhard weggetje de weilanden in.

In het midden van de wierde staat het kerkje. Dit heeft geen aparte toren maar een dakruiter, een klein open torentje dat op het dak staat. Om de kerk loopt een ovale straat waarlangs lage huizen staan. De kerk is uit grote rode kloos-

termoppen opgetrokken, de meeste huizen zijn gebouwd met rode Groninger baksteen en de straat is geplaveid met rode klinkers. De huizen staan dicht bij elkaar waardoor de zijstraatjes niet opvallen. Alleen aan de noordkant lijkt het alsof er een gebouw is afgebroken en vervangen door een kleine speelplaats. Het fraaie wierdedorp is aangewezen als beschermd dorpsgezicht.

Een uitzondering op de lage bebouwing is café Eisseshof, dat gelukkig open is. „Het is een algehele klacht dat de café's zo vaak dicht zijn”, zegt Ria Bruning van Eisseshof, terwijl zij een uitstekende kop koffie serveert. Zij kent de struunroutes niet en kijkt belangstellend de routebeschrijving in. „Ik ben in mei begonnen en niet ontevreden over de eerste zomer”, vertelt zij. „Door de 'pronkkamers' komen er meer toeristen naar Groningen. Die willen dit dorp zien en komen hier wat drinken.” De pronkkamer was de mooiste kamer van een boerderij of huis, alleen om mee te pronken en niet om in te leven. Een aantal van deze kamers is nu geschikt gemaakt voor logies met ontbijt.

Sociale functie

Café Eisseshof heeft een belangrijke sociale functie. „Het is ook een regiotheater, er vinden hier concerten en toneelstukken plaats. Niehove kent een actief dorpsleven”, aldus Ria. Aan de wand van het café hangt de bekende schoolplaat van het dorp. Op de vloer in de gang ligt leisteen, de gelagkamer heeft een houten vloer. Er staan bruine houten tafels en stoelen en ook de muren zijn bruin. Er heerst een traditionele sfeer die doet denken aan het be-

roemde café Hammingh in Garnwerd. Op het uithangbord is een eenvoudige voorstelling van de schoolplaat te zien.

Na Niehove zijn er twee alternatieven. De weg door zompig akkerland is begin februari niet aantrekkelijk en de verharde weg krijgt de voorkeur. Vlak voor Kommerzij begint het hard te regenen. Het café aldaar lijkt een goede schuilplaats te bieden, maar ondanks het bordje 'open' zit de deur stevig op slot. Even later in het open landschap van de Ruigezandsterpolder geselen de regen en de stormachtige wind de lopers onbarmhartig. De eerste Teenstraboerderij (genoemd naar een boer uit de achttiende eeuw) krijgt daardoor niet de aandacht die hij verdient.

De boerderij heeft een ruim erf en is omringd door een dubbele gracht met een boomsingel. Een deel van de bomen is gekapt en vervangen door jonge boompjes. In de gracht zwemmen een paar witte zwanen en op het erf loopt een toom witte ganzen. Langs de binnenste gracht steken oude knotwilgen hun taken als spaarzame haren omhoog. De regen dwingt tot stevig doorstappen en de wandelaars zijn blij als Oldehove weer bereikt is.

De route is 20 kilometer lang en in vier uur en een kwartier te lopen. De route gaat over verharde wegen, behalve de alternatieve route na Niehove. Er zijn bushaltes in Oldehove, Saaksum, Niehove en Kommerzij. Café Eisseshof in Niehove is maandags gesloten en de rest van de dagen geopend vanaf 10.00 uur. De andere cafés langs de route waren overdag gesloten.